

BİREYLERİN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ İLE KARIYER TERCİHLERİNİ ETKİLEYEN KRİTERLER ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN DEMOGRAPHIC CHARACTERISTICS AND CRITERIA AFFECTING CAREER PREFERENCES OF INDIVIDUALS

Köpük Serra KARTAL⁽¹⁾, Selçuk ALP⁽²⁾

Öz: Meslek seçimi ve kariyer tercihi bireylerin hayatını etkileyen önemli kararlardan biridir. Meslek seçimi ve kariyer planlama sürecinde birçok farklı değişkenin etkisi söz konusudur. Bu çalışmanın amacı bireylerin kariyer planlamasında önem verdiği kriterlerle meslek seçim sürecinde etkisi altında kaldığı değişkenlerin birbirleriyle olan ilişkilerinin incelenmesidir. Kriterlerin ağırlıkları Bulanık AHP ile bulunurken, ilişkilerin analizi için Korelasyon Analizi, bağımsız örneklem t-testi ve ANOVA istatistiksel analizlerinden yararlanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda kriter ağırlıklarının değişkenlerle ilişkileri ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kariyer Tercihi, Bulanık AHP, İstatistiksel Analiz

Abstract: Career choice and career planning is one of the important decisions that affect the lives of individuals. Many different variables have an effect on career choice and career planning. The aim of this study is to investigate the relationships between the variables under which the individual is influenced in the career choice process and the criteria that individuals importance to career planning. The weights of the criteria were determined by Fuzzy AHP, to analyze relationships Correlation Analysis, independent sample t-test and ANOVA statistical analysis were used. As a result of the analyzes, the relationship between the criterion weights and the variables was revealed.

Keywords: Career Choice, Fuzzy AHP, Statistical Analysis

JEL: C12

1.Giriş

Meslek, eğitim ve deneyim ile kazanılan, yararlı mal üretmek insanlara hizmet vermek ve bunun karşılığında maddi kazanç sağlamak için yapılan sistemli bilgi ve becerilere dayalı iş olarak ifade edilmektedir (Kuzgun, 2014: 4). Meslek, bireyin hayatı boyunca devam ettirdiği, hayatını etkileyen bir olgudur. Bu sebeple, meslek seçim süreci bireyin karar vermek zorunda olduğu önemli bir süreçtir.

Dilimize Fransızcadan geçen *kariyer (carrière) kavramı* ise bir ömür boyu yaşanan olaylar dizisi, bireyin meslek ve diğer yaşam rollerinin birbirini etkilemesi ve izlemesi sonucu oluşan genel örüntü ve gelişim çizgisinde, özellikle iş ve mesleğe ilişkin rollerinde ilerleme, duraklama ve gerilemeleri de içeren bir süreçtir. Kariyer

⁽¹⁾ Yıldız Teknik Üniversitesi, Makine Fakültesi, Endüstri Mühendisliği Bölümü; kopukkartal@gmail.com, ORCID: 0000-0001-6104-374X

⁽²⁾ Yıldız Teknik Üniversitesi, Makine Fakültesi, Endüstri Mühendisliği Bölümü; alp@yildiz.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6545-4287

Geliş/Received: 20-09-2019; Kabul/Accepted: 30-04-2021

kavramı bireylerin sadece mesleki faaliyetleri değil yaşamları boyunca yaptıkları işleri ve yaşamdaki rollerini içerdiğinden meslek kavramından daha kapsamlıdır (Çavuş ve Kaya, 2015: 102-103).

Karar verme süreci, karar verilmesi gereken bir durumun ortaya çıkması ile başlar. Karar verilecek konu belirlendikten sonra kararı etkileyecek faktörler belirlenir. Bu faktörlere göre alternatifler değerlendirilerek karar verilir. Özetle karar verme, hedef ve amaçların gerçekleştirilmesi alanında seçeneklerden birinin kabul edilmesidir (Kuruüzüm ve Atsan, 2001: 84). Meslek seçim süreci, bir karar verme süreci olarak ele alınabilir. Meslek seçimini etkileyen birçok değişken bulunmaktadır. Bu değişkenlerden bazıları, bireyin demografik özellikleri, ailesi veya çevreden gelen dış etkenlerdir. Meslek seçim sürecinde ve sonrasında, bireyler kariyer planlaması yapar. Kariyer planlama sürecinde farklı alternatifler ve bu alternatifleri değerlendirirken önceliklendirilen farklı kriterler söz konusudur. Her bireyin kariyer tercih süreci farklıdır ve birey önceliklerine göre bu süreci yönetir.

Literatürde meslek seçim süreci ve kariyer planlama/tercihi ile ilgili çalışmalar iki farklı alanda çalışılmıştır. Meslek seçim sürecinin incelendiği çalışmalarda, bireyin meslek seçimini etkileyen değişkenlerle ilgili analizler yapılmış ve bireylerin kişisel özelliklerinin meslek seçimine etkisi olup olmadığı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Kariyer planlama alanında ise bireylerin kariyerlerine yön verirken değerlendirdiği alternatifler ve bu alternatifleri değerlendirirken göz önüne aldığı kriterler değerlendirilmiştir. Literatürde yer alan çalışmalar incelendiğinde, iki alanın birlikte ele alındığı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu sebeple, bu çalışmada demografik ve sosyal özellikler ile bireyin kariyer tercihi sürecinde dikkate aldığı kriterler arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu amaca yönelik çalışma kapsamında İstanbul ilinde yaşayan 670 bireye anket uygulanmıştır. Her bir birey için ayrı ayrı kriter ağırlıkları Bulanık AHP yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. 498 anket kullanılarak analizler gerçekleştirilmiştir. Meslek seçim sürecindeki değişkenlerin, kariyer tercih sürecinde dikkat edilen kriterlerle ilişkisinin analizinde ise korelasyon analizi, bağımsız örneklem t testi ve ANOVA testi kullanılmıştır.

2. Literatür Araştırması

Literatür araştırması yapılırken bireyin hangi mesleği seçeceği ve seçim sürecinde etkili olan değişkenleri konu alan çalışmalar meslek seçim süreci ile ilgili çalışmalar olarak incelenmiştir. Bireyin seçtiği mesleği nelere göre değerlendirdiği ve nasıl icra etmek istediğini konu alan çalışmalar ise kariyer tercihi süreci ile ilgili çalışmalar olarak incelenmiştir.

Meslek seçimini etkileyen değişkenlerin araştırıldığı çalışmalar incelendiğinde literatürde farklı değişkenlere yer verildiği görülmüştür. Tezcan (2018), öğrencilerin meslek seçiminde dikkate aldıkları değişkenleri ve gelecek beklentilerini ele aldığı çalışmasında meslek seçiminde ilkeli, plansız ve edilgenliğin söz konusu olduğunu ve gelecekle ilgili temel gereksinimlerin doyumuna ve kendini geliştirmeye dayalı beklentilerin olduğunu tespit etmiştir. Değirmenci (2018) toplumsal cinsiyet algısının meslek seçimine etkisini araştırdığı çalışmasında cinsiyetin yanı sıra öğrencinin ailesi, ilgi ve yetenekleri, çevresi, iş sahibi olma gibi değişkenlerin de etkili olduğu sonucuna varmıştır. Ensari ve Alay (2017) yaptıkları çalışmada bireylerin meslek seçiminde mesleki bilgi ve beceri kazanma, yüksek kazanç ve

sorumluluk beklentisi, statü beklentisi, aile ve eğitim çevresi ve mesleğin yapısal özellikleri kriterlerinde cinsiyet, yaş, medeni durum değişkenlerine göre farklılık gözlenmiştir. Bozgedik (2017) yaptığı çalışmada öğrencilerin meslek seçim sürecinde en fazla aile beklentisi, iş bulma olanağı ve arkadaş görüşleri değişkenlerinden etkilendikleri sonucuna ulaşmıştır. Omar vd. (2015) muhasebe öğrencilerinin meslek seçiminde maaş, çalışma ortamı, cinsiyet ve işveren itibarı değişkenlerinin etkisini incelemiştir. t testi ve Pearson korelasyon analizleri sonucunda başlangıç maaşı, itibar ve çalışma ortamı değişkenlerinin meslek seçimi ile arasında anlamlı ilişki olduğu ve çalışma ortamı değişkeninin en fazla etkiye sahip olduğunu belirtmiştir. Çalışmada cinsiyet değişkenine göre yapılan inceleme sonucunda kız ve erkek öğrencilerin arasında meslek seçimi açısından anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Köroğlu (2014) çalışmasında meslek seçimi ile kişilik özelliklerinin pozitif yönde zayıf düzeyde ilişkili olduğunu belirlemiştir. Yılmaz vd. (2012) öğrencilerin demografik özelliklerinin kariyer tercihlerindeki etkisini ele aldıkları çalışmalarında kariyer tercihi için Holland'ın kişilik tiplerini kullanarak meslek seçiminin demografik özelliklerden etkilendiği sonucuna ulaşmışlardır. Gezer (2010) lise son sınıf öğrencilerinin cinsiyet, oturdukları yer ve aylık gelirleri gibi özniteliklerini de içeren çalışması sonucunda özniteliklerin meslek seçiminde etkili olduğunu belirlemiştir. Sarıkaya ve Khorshid (2009) çalışmalarında meslek seçiminde etkili olan öncelikli değişkenler olarak anne ve babalarının eğitim durumu, bitirdikleri lise türü, yaşadıkları yer ve ailenin kültürel düzeyleri olduğunu belirlemiştir. Aytekin (2005) meslek seçimini etkileyen sosyo-ekonomik ve kültürel değişkenleri incelemek amacıyla lise son sınıf öğrencilerine anket uygulayarak değişkenler arasındaki nedenselliği incelediği çalışmada; demografik özellikler, ailenin gelir düzeyi ve anne-baba eğitim durumu gibi değişkenleri incelemiş ve bireyin ailesinin isteği, işin ilgi ve yeteneklere uygunluğu, işin prestijinin yüksek olması, iş olanaklarının çokluğu ve bireyin meslekte çalışan yakınlarının teşviki değişkenlerinin önemli olduğunu belirlemiştir.

Kariyer tercihlerini araştıran çalışmalar incelendiğinde literatürde farklı alternatiflere ve kriterlere yer verildiği görülmüştür. Alhomoud vd. (2019) eczacılık fakültesi öğrencilerinin meslek seçimlerinde etkili olan maaş, iş teşviki, coğrafik lokasyon, iş çevresi, esnek çalışma saatleri, eğitim deneyimi, kişisel ilgi, örgütsel itibar gibi kriterlerin etkisini incelemiştir. Analizler sonucunda en çok hastane eczanelerinin tercih edildiğini ve bu tercihe etki eden kriterlerden birinin ücret kriteri olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca bu çalışma sonucunda maaş ve iş fırsatları kriterlerinin meslek seçiminde en etkili kriterler olduğu görülmüştür. Aydemir (2018) çalışmasında iş avantajları yüksek, toplumsal saygınlığı olan meslekleri tercih ettikleri görülmüştür. Özkoç vd. (2018) çalışmalarında AHP yöntemlerini kullanarak öğrencilerin kariyer alternatiflerini etkileyen kriterleri ve girişimcilik kavramını incelemişler ve kariyer tercihinde ana kriterin iş güvencesi olduğunu belirtmişlerdir. Akın ve Akyıldız (2018) lise öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen kriterleri ve meslek tercihlerini araştırdığı çalışmada Bulanık TOPSIS yöntemini kullanmıştır. Akın (2017) çalışmasında öğrencilerin meslek seçiminde etkili olan kriterleri incelerken Bulanık DEMATEL yöntemini kullanmıştır. Oh vd. (2016) işletme öğrencilerine yönelik yaptıkları çalışmalarında endüstri türü, başlangıç maaşı, 5 yıllık maaş, eğitim, sosyal haklar ve iş yaşam dengesi kriterlerinin iş seçimindeki etkisini incelenmiştir. Konjoint analizi ile iş profilleri oluşturulmuş ve endüstri türü, 5 yıllık maaş, eğitim ve iş yaşam dengesi kriterlerinin en önemli kriterler olduğu sonucuna varılmıştır. Pala (2016), meslek seçiminde etkin olan faktörlerin belirlenmesi ve alternatiflerle olan ilişkilerinin ortaya konulması amacı ile 9 Eylül

Üniversitesi İİBF Ekonometri Bölümü özelinde mezun olacak öğrenciler ile bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Çalışmadaki analizler AHP ve Bulanık AHP yöntemiyle gerçekleştirilmiş ve elde edilen sonuçlar karşılaştırılmıştır. Alp ve Özkan (2015) ücret seviyesi, iş güvenliği, iş yeri, kazanılmış haklar, saygınlık işin zorluk düzeyi, esnek çalışma fırsatları kriterlerinin meslek seçimindeki etkisini çok ölçütlü karar verme problemi olarak ele aldıkları çalışmaları sonucunda en önemli kriterlerin işin toplumdaki saygınlığı ve ücret düzeyi olduğu görülmüş ve en fazla tercih edilen meslek türünün yabancı sermayeli şirketler ve kişinin kendi işi (girişimci) olduğu sonucuna varılmıştır. Pekaya ve Çolak, (2013) üniversite öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen kriterlerin AHP ile belirledikleri çalışmalarında iş güvencesi, meslek kazançları ve kariyer imkânı etkenlerinin en fazla önem verilen kriterler olduğu belirlemişlerdir. Göktolga ve Gökalp (2012) çalışmalarında AHP yöntemi ile iş seçimini etkileyen kriterlerin ve alternatiflerin ağırlıklarını analiz etmişlerdir. Çalışmanın sonucuna göre en fazla ağırlığa sahip kriter işin garantisi ve en fazla tercih edilen alternatif akademisyenlik olarak gözlenmiştir. Kılıç ve Çevikkan (2011) çalışmalarında, iş seçiminde rol oynayan faktörleri incelemişlerdir. Bu amaçla İTÜ İşletme Fakültesi'nden mezun olacak üniversite öğrencileri arasında araştırma yapmışlardır. Kriterlerin tüm analizleri ve alternatiflerin değerlendirilmesi için Bulanık AHP yöntemini kullanmışlardır.

Sonuç olarak literatürde meslek seçimini etkileyen değişkenleri ele alan çalışmalarda, demografik özellikler, anne-baba eğitim durumu, öğrenim durumu gibi değişkenlerin ele alındığı görülmüştür ve bu sebeple bu çalışmada anket sorularında bu değişkenlere yer verilmiştir. Literatürde kariyer tercih sürecini araştıran çalışmalar incelendiğinde, birçok çalışmada alternatifler ve kriterler kullanıldığı görülmektedir. Uzman görüşü ve literatür taramasıyla kriterler belirlenmiştir. Genelde kriter ağırlıkları Çok Kriterli Karar Verme yöntemleri ile hesaplanmıştır. Bu çalışmada da kriter ağırlıkları Bulanık AHP yöntemi ile hesaplanmıştır. Literatür incelemeleri sonucunda hem meslek seçim sürecini etkileyen değişkenler hem de kariyer tercihinde önem verilen kriterlerin birlikte ele alındığı bir çalışmanın mevcut olmadığı görülmüştür. Bu sebeple bu çalışmanın kariyer tercih sürecini iki boyutta ele alması sonucu literatürdeki boşluğun giderilmesine katkıda bulunulacağı düşünülmektedir.

3. Metodoloji

Bu çalışmada kariyer tercihinde etkili kriterlerin ağırlıklarının bulunması için Bulanık AHP kullanılmıştır. Ankete katılan her birey için kriter ağırlıkları Bulanık AHP ile ayrı ayrı belirlenmiştir.

Kriterlere verilen ağırlıklar ile bireylerin kariyer tercih sürecinde etkisi altında kaldığı kriterlerin birbirleriyle ilişkilerinin ortaya konulması için istatistiksel testlerden yararlanılmıştır. İstatistiksel testlerde bağımsız örneklem t Testi, bağımsız iki grubun ortalamaları arasındaki farkların anlamlılığını incelemek amacıyla; ANOVA ise 3 ve daha fazla grubun ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını incelemek amacıyla kullanılmıştır.

3.1 Bulanık AHP

İlk kez Lotfi A. Zadeh tarafından ortaya konulan Bulanık Mantık, bulanık küme teorisine dayanmaktadır. Bulanık küme teorisinde klasik kümeden farklı olarak bir elemanın bir kümeye üyelik derecesi (μ) 0 ile 1 arasında değişen üyelik değeri ile

ifade edilmektedir. Eğer eleman kümeye kesin olarak ait ise $\mu=1$; kesin olarak ait değilse $\mu=0$ değerini almaktadır (Başlıgil, 2005:24). Bulanık AHP ile AHP'den daha başarılı sonuçlar elde edildiğini gösteren bazı durumlar söz konusudur. Bu durumlara örnek olarak AHP'nin belirsizlikleri dikkate alınması fakat Bulanık AHP'de belirsizliklerin dikkate alınması, AHP'de kullanılan gerçek değerler yerine Bulanık AHP'de dilsel değişkenlerin veya bulanık sayıların kullanılması verilebilmektedir (Alp ve Gündoğdu, 2012: 12). Bulanık AHP'de üçgensel bulanık sayılar kullanılabilir. Üçgensel (triangular) bulanık sayılar en küçük değer "l", en çok beklenen değer "m", en büyük değer "u" olmak üzere 3 parametre ile ifade edilmektedir (Çanlı ve Kandakoğlu, 2007: 73). Üçgensel bulanık sayılar Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Üçgensel (Triangular) Bulanık Sayılar

Açıklama	Önem Derecesi	Önem Derecesi Eşleniği
Eşit Önemli	(1,1,1)	(1,1,1)
Biraz Önemli	(2/3, 1, 3/2)	(2/3, 1, 3/2)
Önemli	(3/2, 2, 5/2)	(2/5, 1/2, 2/3)
Çok Önemli	(5/2, 3, 7/2)	(2/7, 1/3, 2/5)
Mutlak Önemli	(7/2, 4, 9/2)	(2/9, 1/4, 2/7)

Chang (1996) tarafından önerilen genişletilmiş bulanık AHP yönteminin adımları aşağıdaki gibidir:

Adım 1: i. nesneye göre bulanık sentetik boyut değeri aşağıdaki gibi hesaplanır.

$$S_i = \sum_{j=1}^m M_{g_i}^j \otimes \left[\sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^m M_{g_i}^j \right]^{-1} \quad (1)$$

$\sum_{j=1}^m M_{g_i}^j$ matrisinin m adet boyut analizinin bulanık toplamı aşağıdaki 2 numaralı formül yardımıyla hesaplanmaktadır.

$$\sum_{j=1}^m M_{g_i}^j = \sum_{j=1}^m l_j \sum_{j=1}^m m_j \sum_{j=1}^m u_j \quad (2)$$

$\left[\sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^m M_{g_i}^j \right]^{-1}$ ifadesini hesaplamak için $M_{g_i}^j$ ($j = 1, 2, \dots, m$) değerleri üzerinde bulanık toplama işlemi gerçekleştirilir. Bu adımın en son aşaması 3 numaralı formül yardımıyla vektörün tersinin hesaplanmasıdır.

$$\left[\sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^m M_{g_i}^j \right]^{-1} = \frac{1}{\sum_{j=1}^n u_j}, \frac{1}{\sum_{j=1}^n m_j}, \frac{1}{\sum_{j=1}^n l_j} \quad (3)$$

Adım 2: $M_2(l_2, m_2, u_2) \geq M_1(l_1, m_1, u_1)$ olasılık değeri aşağıda verilen 4 numaralı formüldeki gibi tanımlanmıştır.

$$V(M_2 \geq M_1) = \sup_{y \geq x} [\min(\mu_{M_1}(x), \mu_{M_2}(y))] \quad (4)$$

$M_1(l_1, m_1, u_1)$ ve $M_2(l_2, m_2, u_2)$ üçgensel bulanık sayılar olmak üzere $V(M_2 \geq M_1)$;

$$V(M_2 \geq M_1) = \text{hgt}(M_1 \cap M_2) = \mu_{M_2}(d) \quad (5)$$

$$V(M_2 \geq M_1) = \begin{cases} 1 & ; m_2 \geq m_1 \\ 0 & ; l_1 \geq u_2 \\ \frac{(l_1 - u_2)}{(m_2 - u_2) - (m_1 - l_1)} & ; \text{diğer durumlarda} \end{cases} \quad (6)$$

şeklinde hesaplanır.

Adım 3: Konveks bir bulanık sayının olasılık derecesinin k tane konveks sayıdan M_i ($i=1,2,\dots,k$) daha büyük olma olasılığı,

$$V(M \geq M_1, M_2, \dots, M_k) = \min V(M \geq M_i) \quad (i=1,2,\dots,k) \quad (7)$$

şeklinde hesaplanır. ($i=1,2,\dots,k$) ve $k \neq i$ için $d'(A_i) = \min(V(S_i \geq S_k))$ olduğu kabul edilir ve böylece ağırlık vektörü, $W' = (d'(A_1), d'(A_2), \dots, d'(A_n))^T$ şeklinde hesaplanır. Burada A_i ($i=1,2,\dots,n$) n elemandan oluşmaktadır.

Adım 4: Yukarıda 7 numaralı formülde verilen ağırlık vektörü, normalizasyon işleminden sonra normalize ağırlık vektörü; $W = (d(A_1), d(A_2), \dots, d(A_n))^T$ adını alır. Hesaplanan W ağırlık vektörü artık bulanık bir sayı değildir (Özdağoğlu, 2008: 18-29; Çanlı ve Kandakoğlu, 2007: 73-75; Başlıgil, 2005: 25-26).

3.2 İstatistiksel Analiz

İstatistiksel yöntemler veri analizinde sıklıkla kullanılmaktadır. Anket sonuçlarının analiz edilmesinde örneklem boyutu, homojenlik gibi durumlarına göre farklı testler kullanılmaktadır. Değişkenler arasındaki ilişkinin yönünü, derecesini ve önemini hesaplamak için korelasyon analizi kullanılmakta ve elde edilen değere korelasyon katsayısı adı verilmektedir. Korelasyon katsayısı, 0 ile 1 arasında değer almaktadır. Bu değer 0 olması değişkenler arasında ilişki olmadığını, 1 olması ise değişkenler arasında kuvvetli ilişki olduğunu ifade etmektedir. Yaygın olarak kullanılan korelasyon analizlerinden biri Pearson korelasyon analizidir. Oransal veya aralıklı ölçükle elde edilmiş değişkenler normal dağılıma uyuyorsa Pearson korelasyon analizi kullanılmaktadır (Gürbüz ve Şahin, 2016: 264). Normal dağılıma uyan iki bağımsız grubun ortalamaları arasındaki farkların anlamlı olup olmadığını test etmek amacıyla bağımsız örneklem t-testi kullanılmaktadır (Özdemir, 2010: 241). ANOVA analizi bir diğer adıyla varyans analizi ile normal dağılıma uyan 3 veya daha fazla bağımsız ortalamalar arasındaki farkın anlamlılığı incelenmektedir (Özdemir, 2010: 249).

4. Uygulama

Çalışmanın bu bölümünde araştırma hipotezlerinden ve bu hipotezleri test etmek için kullanılan verilerden, analiz için kullanılan yöntemler ve analiz sonuçlarından bahsedilmiştir.

4.1 Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı bireylerin kariyer tercihlerinde önem verdikleri kriterlerin ağırlıkları ile bireyin meslek seçim sürecinde etkisi altında kaldığı değişkenlerin birbirleriyle ilişkisinin olup olmadığını belirlemektir. Bunun için oluşturulan hipotezler Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Hipotezler

Hipotez No	Hipotez
1	H₀: Kariyeri etkileyen kriterler (İş Garantisi, Ücret, İşin Toplumda Gördüğü İtibar, Çalışma Koşulları, Gelişim Fırsatları) ile cinsiyet ve medeni durum değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur.
	H₁: Kariyeri etkileyen kriterler ile cinsiyet ve medeni durum değişkenleri arasında anlamlı bir fark vardır.
2	H₀: Kariyeri etkileyen kriterler ile bireyin öğrenim durumu, yaş ve çalışma durumu değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur.
	H₁: Kariyeri etkileyen kriterler ile bireyin öğrenim durumu, yaş ve çalışma durumu değişkenleri arasında anlamlı bir fark vardır.
3	H₀: Kariyeri etkileyen kriterler ile Bireyin Anne ve Babasının Eğitim ve Çalışma Durumları değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur.
	H₁: Kariyeri etkileyen kriterler ile Bireyin Anne ve Babasının Eğitim ve Çalışma Durumları değişkenleri arasında anlamlı bir fark vardır.

4.2 Çalışmada Kullanılan Veriler

Araştırmanın hedef evreni İstanbul’da yaşayan meslek seçim sürecini tamamlayan 20-50 yaş arası bireylerden oluşmaktadır. Araştırma evreninin büyüklüğü bu yaş aralığında tüm bireylere ulaşmaya imkan tanımadığından, örneklem belirlenirken maliyet ve zaman göstergeleri dikkate alınmıştır. Çalışmada 0,05 örneklem hatası dikkate alınmıştır. Yazıcıoğlu ve Erdoğan (2004) çalışmalarında 0,05 örneklem hatası ile yaklaşık 10 milyon evren büyüklüğü için örneklem büyüklüğü 384 olarak hesaplamışlardır. Örneklem grubunun seçiminde basit tesadüfi örneklem yöntemi kullanılarak araştırmaya katılmayı kabul eden bireylere anket iletilmiştir.

Hazırlanan anket iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde demografik ve sosyal özellikler sorulmuştur. Bu bölümde sorulan sorular literatürde sıklıkla yer alan ve meslek seçimini etkileyen değişkenlerdir. Anketin ikinci bölümünde ise kariyer planlama sürecinde önem verilen kriterlerin ağırlıklarının hesaplanması için kullanılan soru seti yer almıştır. Anket İstanbul ilinde yaşayan 670 kişi tarafından doldurulmuştur. Anketlerde yer alan yanıtların tutarlılığı ve kriterlerin ağırlıkları Bulanık AHP yöntemiyle hesaplanmıştır. Tutarlılık oranı 0.10’dan yüksek çıkan bireylerin yanıtları analiz dışı tutulmuştur. Bu sebeple 498 anket sonucu ile analizler yapılmıştır. Araştırma kapsamında yaklaşık 10 milyon kişi bulunmaktadır. Fakat %95 güven seviyesinde 384 kişi evreni temsil etmek için yeterli olduğundan 498 kişiden oluşan örneklem evreni temsil edebilmektedir.

4.3 Verilerin Analizi

Bu çalışmada öncelikle kariyer tercihinde etkili kriterlerin ağırlıkları Bulanık AHP yöntemi kullanılarak hesaplanmıştır. Her bir birey için ayrı hesaplama gerçekleştirilmiş ve her bir birey için kriterlerin önem ağırlıkları ayrı ayrı bulunmuştur. Kriterler karşılaştırılırken kullanılan dilsel ifadeler, üçgensel bulanık sayılara dönüştürülmüştür. Kriterler için bulanık karşılaştırma matrisleri oluşturulmuştur. Anketi yanıtlayan bireylerden birine ait karşılaştırma matrisi Tablo 3'te gösterilmiştir

Tablo 3. Karşılaştırma Matrisi

	İş Garantisi	Ücret	İtibar	Çalışma	Gelişim
İş Garantisi	(1,00;1,00;1,00)	(0,67;1,00;1,50)	(0,40;0,50;0,67)	(0,40;0,50;0,67)	(0,40;0,50;0,67)
Ücret	(0,67;1,00;1,50)	(1,00;1,00;1,00)	(0,67;1,00;1,50)	(0,67;1,00;1,50)	(0,67;1,00;1,50)
İtibar	(1,50;2,00;2,50)	(0,67;1,00;1,50)	(1,00;1,00;1,00)	(0,67;1,00;1,50)	(1,50;2,00;2,50)
Çalışma	(1,50;2,00;2,50)	(0,67;1,00;1,50)	(0,67;1,00;1,50)	(1,00;1,00;1,00)	(0,67;1,00;1,50)
Gelişim	(1,50;2,00;2,50)	(0,67;1,00;1,50)	(0,40;0,50;0,67)	(0,67;1,00;1,50)	(1,00;1,00;1,00)

Karşılaştırma matrisi ile yöntemin adımları (Eşitlik 1 ve Eşitlik 7 arasındaki adımlar) gerçekleştirilmiştir. Adımların tamamlanması ile Tablo 3'teki karşılaştırma matrisinin ilgili olduğu birey için elde edilen kriter ağırlıkları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Karşılaştırma Matrisi

Kriter	Ağırlık
İş Garantisi	0,1068
Ücret	0,1910
İşin Toplumda Gördüğü İtibar	0,2653
Çalışma Koşulları	0,2297
Kariyer ve Gelişim Fırsatları	0,2073

Bulanık AHP sonrasında tutarsız çıkan anket sonuçları çıkarılarak SPSS yazılımında istatistiksel analizler yapılmıştır. İstatistiksel analiz kapsamında ankete katılanların demografik dağılımları frekans tablosu oluşturularak incelenmiştir. Sonraki adımda kariyer tercihinde önem verilen kriterler ile meslek seçiminde etkili olan değişkenler arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını incelemek için SPSS yazılımı kullanılarak Pearson Korelasyon Analizi yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre aralarında korelasyon olan kriterler ve değişkenler saptanmıştır. Kriter ağırlıklarının meslek seçiminde etkisi olan değişkenlere göre değişip değişmediğini belirlemek için varyans analizi (ANOVA) ve bağımsız örneklem t Testi yapılmıştır. Kriter ağırlıklarının cinsiyet ve medeni durum değişkenlerine göre değişimi bağımsız örneklem t Testi ile incelenirken yaş, öğrenim durumu, çalışma durumu, anne eğitim durumu, anne çalışma durumu, baba eğitim durumu ve baba çalışma durumu değişkenlerine göre değişimi ANOVA ile incelenmiş ve $\alpha=0,05$ değerine göre yorumlanmıştır.

4.3.1 Anket Katılımcılarının Demografik ve Sosyal Özelliklerin Analizi

Tablo 5'te anket katılımcılarının demografik ve sosyal özelliklerine ilişkin bilgiler verilmiştir. Tablo 5 incelendiğinde ankete katılanların %60,4'ünün kadın %39,6'nın erkek olduğu; bu katılımcılarının %59'unun 25-40 yaş aralığında olduğu ve %66,9'unun bekar %33,1'inin evli olduğu görülmektedir. Tablo 5'te katılımcılar öğrenim durumu açısından incelendiğinde anket katılımcılarının %48,2'sinin lisans mezunu olmasının yanı sıra katılımcılar arasında yüzdelik dilim açısından az da olsa önlisans mezunu ve doktora mezunu bireylerin bulunduğu söylenebilmektedir.

Tablo 5. Katılımcıların Demografik ve Sosyal Durumlarına Göre Frekans Tablosu

	Frekans	Yüzde
Cinsiyet		
Kadın	301	60,4
Erkek	197	39,6
Öğrenim Durumu		
Lise	14	2,8
Önlisans - Mezun	13	2,6
Lisans - Öğrenci	99	19,9
Lisans - Mezun	240	48,2
Yüksek Lisans - Öğrenci	56	11,2
Yüksek Lisans - Mezun	40	8
Doktora - Öğrenci	23	4,6
Doktora - Mezun	13	2,6
Medeni Durum		
Bekâr	333	66,9
Evli	165	33,1
Yaş		
25 yaş altı	154	30,9
25 - 40	294	59
40 yaş üstü	50	10
Çalışma Durumu		
Öğrenci	123	24,7
Akademisyen	17	3,4
Özel Sektör	244	49
Kamu Kuruluşu	60	12
Çalışmıyor	40	8
Emekli	8	1,6
Diğer	6	1,2
Toplam	498	100

Tablo 6'da anket katılımcılarının anne ve baba eğitim ve çalışma durumlarına göre frekans tablosu oluşturulmuştur. Tablo 6 incelendiğinde katılımcıların anne eğitim durumu %55,8 diğer kategorisinde, %25,1 lise mezunu; anne çalışma durumunun %60 çalışmıyor %24,1 emekli; baba eğitim durumunun %38,6 diğer kategorisinde %29,5 lisans mezunu; baba çalışma durumunun %51,8 emekli %25,7 özel sektör olduğu görülmektedir.

Tablo 6. Anket Katılımcılarının Anne-Baba Eğitim ve Çalışma Durumuna Yönelik Frekans Tablosu

	Frekans	Yüzde
Anne Eğitim Durumu		
Lise	125	25,1
Lisans	87	17,5
Doktora/Yüksek Lisans	8	1,6
Diğer	278	55,8
Anne Çalışma Durumu		
Akademisyenlik	1	0,2
Özel Sektör	45	9
Kamu Kuruluşu	28	5,6
Çalışmıyor	299	60,0
Emekli	120	24,1
Diğer	5	1,0
Baba Eğitim Durumu		
Lise	134	26,9
Lisans	147	29,5
Doktora/Yüksek Lisans	25	5
Diğer	192	38,6
Baba Çalışma Durumu		
Akademisyenlik	3	0,6
Özel Sektör	128	25,7
Kamu Kuruluşu	57	11,4
Çalışmıyor	12	2,4
Emekli	258	51,8
Diğer	40	8
Toplam	498	100

4.3.2 Korelasyon Analizi

Tablo 7’te meslek tercihinde etki eden değişkenler ve kariyer tercihinde önem verilen kriterler arasında istatistiksel olarak anlamlı bulunan ilişkilerin yönü ve ilişki derecesi verilmiştir.

Tablo 7. Kriterler ve Değişkenler Arasındaki İlişkiler

Değişkenler	İlişki Yönü	İlişki Derecesi
Toplumda İtibar – Çalışma Durumu	Negatif	($r=-.089$; $p<.05$)
Gelişim Fırsatı - Yaş	Negatif	($r=-.105$; $p<.05$)
Gelişim Fırsatı – Medeni Durum	Negatif	($r=-.152$; $p<.01$)
Çalışma Koşulları - Cinsiyet	Negatif	($r=-.121$; $p<.01$)
Çalışma Koşulları – Baba Eğitim Durumu	Negatif	($r=-.124$; $p<.01$)
Çalışma Koşulları – Anne Eğitim Durumu	Negatif	($r=-.107$; $p<.05$)
İş Garantisi – Yaş	Pozitif	($r=.161$; $p<.01$)
İş Garantisi – Medeni Durum	Pozitif	($r=.175$; $p<.01$)
İş Garantisi – Çalışma Durumu	Pozitif	($r=.145$; $p<.01$)
İş Garantisi – Anne Eğitim Durumu	Pozitif	($r=.117$; $p<.01$)
İş Garantisi – Baba çalışma Durumu	Pozitif	($r=.120$; $p<.01$)
Ücret – Cinsiyet	Pozitif	($r=.189$; $p<.01$)
Ücret – Medeni Durum	Pozitif	($r=.102$; $p<.05$)

4.3.3 T-Testi ve ANOVA

Kriterlere verilen ağırlıkların cinsiyet ve medeni duruma göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek için t testi kullanılmıştır. Çalışmanın devamında her bir kriter ağırlığının yaş, öğrenim durumu, çalışma durumu, anne eğitim durumu, anne çalışma durumu, baba eğitim durumu ve baba çalışma durumu değişkenlerine göre değişim gösterip göstermediğini incelemek için ANOVA analizi yapılmıştır. ANOVA analizlerinde anne çalışma durumunda akademisyenlik mesleği diğer kategorisine dahil edilerek analizler gerçekleştirilmiştir.

Tablo 8. Cinsiyet ve Medeni Durum Değişkenlerine Göre T Testi Sonuçları

	Cinsiyet		Medeni Durum	
	t	p	t	p
İş Garantisi	0,525	0,600	-3,627	0,000
Ücret	-3,970	0,000	-2,287	0,023
İtibar	-0,729	0,466	-0,950	0,343
Çalışma Koşulları	2,794	0,005	1,705	0,089
Gelişim Fırsatı	0,809	0,419	3,597	0,000

1 numaralı hipotezin test sonuçları Tablo 8'de (bireylerin kriter ağırlıklarının cinsiyet ve medeni durum değişkenlerine göre t testi sonuçları) verilmiştir. İş garantisi kriter ağırlığının bireyin medeni durumuna göre anlamlı fark gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t testi sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t_{0,05;263,293}=-3,627$; $p<.05$). Ücret kriter ağırlığının bireyin medeni durumuna göre anlamlı fark gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t testi sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t_{0,05;496}=-2,287$; $p<.05$). Ücret kriter ağırlığının bireyin cinsiyetine göre anlamlı fark gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t testi sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Çalışma koşulları kriter ağırlığının bireyin cinsiyetine göre anlamlı fark gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t testi sonucunda grupların aritmetik

ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t_{0,05;457,689}=2,794$; $p<.05$). Gelişim fırsatları kriter ağırlığının bireyin medeni durumuna göre anlamlı fark gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t testi sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t_{0,05;369,858}=3,597$; $p<.05$).

Tablo 9. Bireyin Öğrenim Durumu, Yaş ve Çalışma Durumu Değişkenlerine Göre ANOVA Sonuçları

	Öğrenim Durumu		Yaş		Çalışma Durumu	
	F	p	F	p	F	p
İş Garantisi	1,980	0,056	7,726	0,000	5,941	0,000
Ücret	0,324	0,943	1,528	0,218	1,251	0,279
İtibar	1,119	0,350	0,770	0,464	2,152	0,046
Çalışma Koşulları	0,908	0,500	2,142	0,119	5,067	0,000
Gelişim Fırsatı	0,228	0,979	2,933	0,054	2,916	0,008

2 numaralı hipotezin test sonuçları Tablo 9'da (bireylerin kriter ağırlıklarının öğrenim durumu, yaş ve çalışma durumu değişkenlerine göre ANOVA testi sonuçları) verilmiştir. Farklı yaş aralığındaki bireylerin iş garantisi kriter ağırlığı ortalamaları arasındaki farkı belirlemek için yapılan varyans analizi (ANOVA) sonucunda farklı yaş aralığındaki bireylerin iş garantisi kriter ağırlığı ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark olduğu söylenebilmektedir ($F_{0,05;2;495}=7,726$; $p<.05$). Çalışma durumu farklı olan bireylerin iş garantisi kriter ağırlığı ortalamaları arasındaki farkı belirlemek için yapılan varyans analizi (ANOVA) sonucunda farklı çalışma durumundaki bireylerin iş garantisi kriter ağırlığı ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark olduğu söylenebilmektedir ($F_{0,05;6;491}=5,941$; $p<.05$). Çalışma durumu farklı olan bireylerin işin toplumda gördüğü itibar kriter ağırlığı ortalamaları arasındaki farkı belirlemek için yapılan varyans analizi (ANOVA) sonucunda farklı çalışma durumundaki bireylerin işin toplumda gördüğü itibar kriter ağırlığı ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark olduğu söylenebilmektedir ($F_{0,05;6;491}=2,152$; $p<.05$). Çalışma durumu farklı olan bireylerin çalışma koşulları kriter ağırlığı ortalamaları arasındaki farkı belirlemek için yapılan varyans analizi (ANOVA) sonucunda farklı çalışma durumundaki bireylerin çalışma koşulları kriter ağırlığı ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark olduğu söylenebilmektedir ($F_{0,05;6;491}=5,067$; $p<.05$). Çalışma durumu farklı olan bireylerin kariyer ve gelişim fırsatları kriter ağırlığı ortalamaları arasındaki farkı belirlemek için yapılan varyans analizi (ANOVA) sonucunda farklı çalışma durumundaki bireylerin kariyer ve gelişim fırsatları kriter ağırlığı ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark olduğu söylenebilmektedir ($F_{0,05;6;491}=2,916$; $p<.05$).

Tablo 10. Bireyin Anne ve Babasının Eğitim ve Çalışma Durumları Değişkenlerine Göre ANOVA Sonuçları

	Anne Eğitim Durumu		Anne Çalışma Durumu		Baba Eğitim Durumu		Baba Çalışma Durumu	
	F	p	F	p	F	p	F	p
İş Garantisi	3,072	0,027	1,656	0,159	1,936	0,123	2,287	0,045
Ücret	1,353	0,256	0,992	0,412	0,605	0,612	0,269	0,930
İtibar	0,242	0,867	1,195	0,312	1,253	0,29	0,639	0,67
Çalışma Koşulları	2,157	0,092	1,276	0,278	3,278	0,021	1,177	0,32
Gelişim Fırsatı	1,007	0,389	1,6	0,173	1,114	0,343	0,862	0,506

3 numaralı hipotezin test sonuçları Tablo 10'da (bireylerin kriter ağırlıklarının anne eğitim durumu, anne çalışma durumu, baba eğitim durumu ve baba çalışma durumu değişkenlerine göre ANOVA testi sonuçları) verilmiştir. Anne eğitim durumu farklı olan bireylerin iş garantisi kriter ağırlığı ortalamaları arasındaki farkı belirlemek için yapılan varyans analizi (ANOVA) sonucunda anne eğitim durumu farklı olan bireylerin iş garantisi kriter ağırlığı ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark olduğu söylenebilmektedir ($F_{0,05;3;494}=3,072$; $p<.05$). Baba çalışma durumu farklı olan bireylerin iş garantisi kriter ağırlığı ortalamaları arasındaki farkı belirlemek için yapılan varyans analizi (ANOVA) sonucunda baba çalışma durumu farklı olan bireylerin iş garantisi kriter ağırlığı ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark olduğu söylenebilmektedir ($F_{0,05;5;492}=2,287$; $p<.05$). Baba eğitim durumu farklı olan bireylerin çalışma koşulları kriter ağırlığı ortalamaları arasındaki farkı belirlemek için yapılan varyans analizi (ANOVA) sonucunda baba eğitim durumu farklı olan bireylerin çalışma koşulları kriter ağırlığı ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark olduğu söylenebilmektedir ($F_{0,05;3;494}=3,278$; $p<.05$).

5. Sonuç ve Öneriler

Meslek, birey tarafından hayatını devam ettirebilmek ve geçimini sağlayabilmek için seçilen ve bilgi beceri sahibi olmayı gerektiren uğraşıdır (Özgüven,2001:57). Kariyer ise yaşam boyunca yapılan işleri içeren bir süreç olarak ifade edilmektedir (Akyıldız, 2017:5). Meslek seçimi kararı bireylerin kariyer hayatını etkileyen önemli bir karardır. Bireylerin meslek seçim sürecinde pek çok faktörün etkisi söz konusudur. Literatür incelemesi yapılırken meslek seçim sürecinin araştırıldığı çalışmalar ve kariyer tercih kriterlerini araştıran çalışmalar ayrı ayrı ele alınmıştır. Fakat bu iki alanın kesiştirilerek birlikte ele alındığı çalışma bulunmadığından bu çalışma gerçekleştirilmiştir.

Bu çalışmada meslek seçim sürecini etkileyen değişkenler ile kariyer tercih aşamasında dikkate alınan kriterler arasındaki ilişki ortaya konulmuştur. Bulanık AHP ile kriter ağırlıkları hesaplanmıştır. Korelasyon analizi, bağımsız örneklem t testi ve ANOVA ile kriter ağırlıklarının demografik özelliklerle ilişkisi incelenmiştir. İstanbul ilinde yapılan uygulamada korelasyon analizinin sonuçlarına göre işin toplumda gördüğü itibar-çalışma durumu, gelişim fırsatları-yaş, gelişim fırsatları-medeni durum, çalışma koşulları-cinsiyet, çalışma koşulları-anne eğitim durumu, çalışma koşulları-baba eğitim durumu, iş garantisi-yaş, iş garantisi-medeni durum, iş garantisi-çalışma durumu, iş garantisi-anne eğitim durumu, iş garantisi-baba çalışma

durumu ve ücret-cinsiyet, ücret- medeni durum kriter ve değişkenleri arasında ilişki olduğu saptanmıştır. ANOVA ve t Testi sonucunda ise kariyer tercihinde önem verilen kriterlerin, bazı değişkenlere göre farklılık gösterirken, bazı değişkenlere göre farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. İş garantisi kriteri yaş, medeni durum, çalışma durumu, anne eğitim durumu ve baba çalışma durumu değişkenlerine göre; ücret kriteri cinsiyet ve medeni durum değişkenlerine göre; işin toplumda gördüğü itibar kriteri sadece çalışma durumu değişkenine göre; çalışma koşulları kriteri cinsiyet, çalışma durumu ve baba eğitim durumu değişkenlerine göre; gelişim fırsatları kriteri medeni durum ve çalışma durumu değişkenlerine göre anlamlı fark göstermektedir.

Bu konu ile ilgili kariyer tercihinde önem verilen kriterlerin sayısı artırılarak ve uygulamaya İstanbul dışındaki illerde dâhil edilerek örneklem boyutu genişletilmesi ile daha kapsamlı araştırmalar yapılabilir. Yanı sıra mezun olunan bölüm ve üniversite temelinde küçük ölçekli daha detaylı incelemeler yapılabilecektir.

Referanslar

- Akın, N. G. (2017). İşletme bölümü öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen faktörlerin bulanık DEMATEL yöntemi ile değerlendirilmesi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 13(4), 873-890.
- Akın, N. G. ve Akyıldız, M. (2018). Fen lisesi öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen faktörlerin bulanık TOPSIS yöntemi ile analizi. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 16(1), 77-97.
- Akyıldız, M. (2017). *Fen lisesi öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen faktörlerin ve meslek tercihlerinin bulanık topsis yöntemi ile incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Bozok Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yozgat.
- Alhomoud, F. K., AlGhalawin, L., AlGofari, G., Al Dajani, W., Ameer, A. ve Alhomoud F. (2019). Career choices and preferences of Saudi pharmacyundergraduates: A cross sectional study. *Saudi Pharmaceutical Journal*, 27(4), 467-474.
- Alp, S. ve Özkan, T. K. (2015). Job choice with multi-criteria decision making approach in a fuzzy environment. *International Review of Management and Marketing*, 5(3), 165-172.
- Alp, S. ve Gündoğdu, C. E. (2012). Kuruluş yeri seçiminde analitik hiyerarşi prosesi ve bulanık analitik hiyerarşi prosesi uygulaması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(1),7-25.
- Aydemir, L. (2018). Üniversite öğrencilerinin meslek tercihlerini belirleyen faktörlere yönelik bir inceleme. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(5), 713-723.
- Aytekin, A. (2005). *Meslek seçimini etkileyen sosyo-ekonomik ve kültürel faktörler Isparta örneği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Başlıgil, H. (2005). Bulanık AHP ile yazılım seçimi. *Sigma Mühendislik ve Fen Bilimleri Dergisi*, 23(3), 24-33.
- Bozgedik, A. (2017). *Eğitimde yeni bir model olan temel lise öğrencilerinin üniversite ve meslek seçimini etkileyen faktörler*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Chang, D. Y. (1996). Applications of the extent analysis method on fuzzy AHP. *European Journal of Operational Research*, 95(3), 649-655.

- Çanlı, H. ve Kandakoğlu, A. (2007). Hava gücü mukayesesi için bulanık AHP modeli. *Havacılık ve Uzay Teknolojileri Dergisi*, 3(1), 71-82.
- Çavuş, Ş. ve Kaya, A. (2015). Turizm lisans eğitimi alan öğrencilerin kariyer planları ve turizm sektörüne yönelik tutumu. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(5), 101-116.
- Değirmenci, B. (2018). *Toplumsal cinsiyet algısının meslek seçimine etkisi üzerine bir uygulama*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Ensari, M. Ş. ve Alay, H. K. (2017). Meslek seçimini etkileyen faktörlerin demografik değişkenler ile ilişkisinin araştırılması: İstanbul ilinde bir uygulama. *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi (Humanitas)*, 5(10), 409-422.
- Gezer, M. (2010). *Kariyer planlamasında meslek seçiminin önemi: meslek lisesi son sınıf öğrencileri üzerine bir araştırma*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Göktolga, Z. G. ve Gökalp, B. (2012). İş seçimini etkileyen kriterlerin ve alternatiflerin ahp metodu ile belirlenmesi. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 13(2), 71- 86.
- Gürbüz, S. ve Şahin, F. (2016). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri* (3. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Kılıç, H. S. ve Çevikcan, E. (2011). Job selection based on Fuzzy AHP: An investigation including the students of İstanbul Technical University Management Faculty. *International Journal of Business and Management Studies*, 3(1), 173-182.
- Koroğlu, Ö. (2014). Meslek seçimi ile kişilik özellikleri arasında ilişkinin belirlenmesi: Turizm rehberliği öğrencileri üzerine bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(2), 137-157.
- Kuruüzüm, A. ve Atsan, N. (2001). Analitik hiyerarşi yöntemi ve işletmecilik alanındaki uygulamaları. *Akdeniz Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 1, 83-105.
- Kuzgun, Y. (2014). *Meslek rehberliği ve danışmanlığına giriş* (6. Basım). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Oh, H., Weitz, B. ve Lim, J. (2016). Retail career attractiveness to college students: Connecting individual characteristics to the trade-off of the job attribute. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 31, 345-354.
- Omar, M. K., Zakaria, A., Ismail, S., Sin, J. S. L. ve Selvakumar, V. (2015). Job selection preferences of accounting students in Malaysian Private Universities. *Procedia Economics and Finance*, 31, 91-100.
- Özdağoğlu, A. (2008). Bulanık analitik hiyerarşi süreci yönteminde duyarlılık analizler: yeni bir alternatifin eklenmesi-enerji kaynağının seçimi üzerinde bir uygulama. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 14(2), 15-34.
- Özdemir, A. (2010). *Yönetim biliminde ileri araştırma yöntemleri ve uygulamalar* (2. Baskı). İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım.
- Özgüven, İ. E. (2001). *Çağdaş eğitimde psikolojik danışma ve rehberlik*. Ankara: PDREM Yayınları.
- Özkoç, H. H., Marangoz, M. ve Aydın, A. E. (2018). Öğrencilerin kariyer alternatiflerini etkileyen faktörler ve girişimcilik eğitimi. *Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 4(1), 98-119.
- Pala, O. (2016). Bulanık analitik hiyerarşi prosesi ve meslek seçiminde uygulanması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(3), 427-445.
- Pekkaya, M. ve Çolak, N. (2013). Üniversite öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen

- faktörlerin önem derecelerinin AHP ile belirlenmesi. *International Journal of Social Science*, 6(2), 797-818.
- Sarıkaya, T. ve Khorshid, L. (2009). Üniversite öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen etmenlerin incelenmesi: Üniversite öğrencilerinin meslek seçimi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 393-423.
- Tezcan, F. (2018). Üniversite gençliğinin meslek seçimi ve gelecek beklentileri: Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi örneği. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 27-57.
- Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). *SPSS uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yılmaz, İ. A., Dursun, B., Pektaş K. ve Altay, A. (2012). Üniversite öğrencilerinin kariyer seçimlerinin demografik özellikler açısından incelenmesi: Pınarhisar MYO örneği. *Electronic Journal of Vocational Colleges*, 2(2), 9-21.